

Мирослава Вовк,

м. Київ

ВІТЧИЗНЯНА КЛАСИЧНА ФОЛЬКЛОРИСТИЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У вітчизняному освітньому просторі у контексті модернізаційних перетворень, зважаючи на євроінтеграційну векторність, гуманізаційну та гуманітаризаційну направленість, постала важлива проблема ефективності класичної системи підготовки фахівців. Ця проблема, на нашу думку, має два вияви: по-перше, виникають труднощі у визначенні критеріїв, характеристик, функцій власне класичних університетів, по-друге, окреслюються тенденції у наукових оцінках сучасності щодо нерезультативності підготовки конкурентоспроможних фахівців у класичних вищих навчальних закладах у зв'язку з трансформаційними процесами у освітній сфері. У цьому аспекті особливої актуальності набуває питання підготовки фольклористів у класичних вишах, так як її сутність, зміст, форми, сформовані історично, на глибокій науковій основі, детермінуються протиріччям між необхідністю збереження усталених традицій навчально-виховного процесу з їх фундаментальністю та одночасно потребою адаптації сучасних трансформацій в освіті. На сьогодні саме у класичних навчальних закладах сформовані вагомі підвалини фольклористичної освіти, педагогічний потенціал якої полягає у цілеспрямованому впливі фольклорно-етнографічного мистецтва на формування морально-етичних стереотипів особистості, її художньо-естетичного світогляду, стійкого прагнення до наукового пошуку. Однак, зважаючи на певну “непопулярність” фаху фольклориста, фінансову неприбутковість галузі дослідження фольклорного пласту культури, виникла необхідність реформування системи підготовки фольклористів, що передбачає підсилення гуманістичної спрямованості навчання, формування фахівця не лише як ерудованої особистості, а

висококультурної людини з адекватною національно-свідомою та інтернаціонально-толерантною світоглядною позицією, для якої пріоритетом є діяльнісний підхід до професійної діяльності, а також пов'язана з позитивними перетвореннями в освітній сфері у зв'язку глобалізаційними тенденціями (інтернаціоналізація освіти, посилення фактора конкурентоспроможності у світовому контексті).

Тому мета статті – узагальнити основні функції класичних університетів та окреслити найважливіші тенденції класичної фольклористичної освіти в Україні у контексті домінуючих трансформаційних процесів в освіті.

На сьогодні у педагогічній науці наявний спектр аналітичних досліджень (О. Глузман, Г. Філіпчук, О. Мещанінов, Г. Дегтярьова, М. Новосельський, В. Андрущенко, І. Каленюк та ін.), у яких визначаються найактуальніші теоретичні аспекти реформування вищої освіти в Україні, зважаючи на традиційні підвалини її становлення та на необхідність якісних змін у напрямі євроінтеграційної орієнтації. Хоча у працях відомих учених не знаходимо послідовної дефініції понять “класичний університет”, “класична освіта”, на основі узагальнюючих сентенцій можна визначити домінуючі характеристики цих важливих понять.

У статті Л. Рижак знаходимо нову, очевидно, прогресивну думку про те, що класична система освіти у контексті глобалізаційних впливів у сучасному соціумі себе вичерпала і вимагає суттєвої модернізації. Автор наводить ряд аргументів: “Криза цивілізаційних основ існування зумовила кризу класичної парадигми освіти, що має також глобальний характер і виявляється передусім у невідповідності змісту та функцій освіти процесові інформатизації та екологізації суспільства... Індустріальне суспільство стимулювало масову підготовку високоосвічених людей, які й здійснили його науково-технічну модернізацію. Воно задавало стандарти, які визначали типові риси освіченої людини: інтелектуальність, професіоналізм і компетентність. Класична система освіти здійснювала насамперед

інтелектуально-фахову селекцію індивідів, формуючи професійні страти та їхню кваліфікаційну структуру...” [10]. Дослідниця, ґрунтуючись на дослідженнях П. Сорокіна про те, що класична європейська освіта неспроможна тестувати моральні якості людей, зробила логічний висновок: “Класичній системі освіти притаманний моральний нігілізм, що виявний в одночасному зростанні як освіченості, так і злочинності. Це серйозна вада стратифікаційної функції вітчизняної освіти. Її наслідком є те, що індивіди з моральними якостями, нижчими від середнього рівня, але з середніми інтелектуальними здібностями, успішно підіймаються соціальною драбиною... На зміну ідеалу ерудованої людини приходить ідеал висококультурної людини. Його зміст та шляхи втілення викладено в Державній національній програмі “Освіта (Україна ХХІ століття)”. Вона репрезентує такі типові риси культурної людини, як духовність, національну самосвідомість і культурну толерантність” [10]. Безсумнівно, питання про нігілізм моральних якостей фахівця є актуальним, що свідчить про певні кризові явища у класичній системі освіти, але не можна заперечити фундаментальність фахової підготовки у класичних університетах, у деяких з яких сформовану протягом століть. Зауважимо, що таким чином до загального спектру функцій класичних університетів долучається домінуюча роль у формуванні людини культури, з високим рівнем національної самосвідомості, адекватною інтернаціональною світоглядною позицією та, звичайно, зі стійкими гуманістичними цінностями.

У статті ректора Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова В. Андрущенка наявні дещо суголосні роздуми вченого-практика, який наголошує на необхідності врахування сучасних трансформаційних перетворень у сучасній освіті, зокрема університетської освіти на базі класичних університетів, у контексті втілення у практичній її вимір Національної доктрини освіти ХХІ століття: “Давайте подивимось на Київський національний університет – він входив у двадцятку кращих університетів світу, Львівський університет буде відзначати своє

трьохсотріччя, Харківський національний університет вже відзначив своє двохсотріччя та інші університети – це великі університети. По багатьох напрямках ми очолюємо напрями підготовки фахівців у світовому просторі, але та система освіти мала і серйозні суперечності і повертатись до неї, не звертаючи увагу на них, ми не можемо... Головне – ідеологія цього процесу повинна бути такою – збереження всього найкращого, що було, розвиток цього найкращого, апеляція до європейського та світового досвіду, до вітчизняної культури, науки і праці... Людина повинна бачити людину, і тоді буде формуватись те, що ми називаємо гуманістичними цінностями” [4, с. 21]. Надзвичайно перспективною є означена думка вченого, який, аналізуючи початкові результати реалізації “Національної доктрини освіти” визначає двоаспектність освітніх трансформацій: 1) необхідність збереження унікального традиційного досвіду підготовки фахівців, насамперед у класичних університетах та 2) актуальність реалізації модернізаційних кроків у вищій освіті, зокрема й у класичній вищій. Означена бінарна проблема дає можливість проаналізувати питання необхідності збереження вітчизняного досвіду та нагальних кардинальних змін в освітній класичній системі.

У цьому контексті узагальнимо важливі думки українських учених щодо функцій класичних університетів. Зокрема О. Глузман у ґрунтовній дефініції поняття визначає домінуючі функціональні характеристики класичних університетів як “традиційних провідних установ освіти, науки і великих центрів підготовки фахівців, які забезпечують кадрами найрізноманітнішого фаху науково-дослідні, політичні, культурні і правові інституту суспільства, адміністративні, планові, директивні органи держави, виробництво, сільське господарство, медицину, органи освіти” [5, с. 129]. Під таке визначення, на думку вченого, підпадає 15 університетів, як правило, таких, які мають власну історію формування (нараховують кілька століть власного історичного становлення і функціонування або створені у першій половині ХХ ст.). Однак не знаходимо, на основі яких критеріїв дослідник подав саме такий перелік вищих навчальних закладів, проте він окреслив

найвагоміші функції класичних університетів в українському зокрема та світовому загалом соціумах. Але ми не звинувачуємо дослідника у нечіткому визначенні критеріїв класифікації університетів, адже суперечності у цьому питанні виникають у зв'язку з реформаційними змінами у традиційній системі освіти, через появу значної кількості університетів протягом останніх десятиліть.

У іншій публікації О. Глузмана наявна дефініція класичних університетів, у якій підкреслюється особливе значення проблеми якості підготовки їх випускників у зв'язку з їхньою майбутньою багатофункціональною діяльністю: “Університети – провідні науково-освітні заклади у системі вищої освіти, головними функціями яких є: розвиток і поширення наукових знань, проведення фундаментальних та прикладних досліджень, універсальна підготовка фахівців, що дасть їм змогу успішно брати участь у виробництві, науці, освіті, духовному житті суспільства. Одним із важливих напрямків діяльності класичних університетів є якісна професійно-педагогічна підготовка студентів до роботи в середніх і вищих навчальних закладах” [6, с. 3]. Дослідник зосереджує увагу на проблемі професійної підготовки студентів педагогічних спеціалізацій класичних університетів, але окреслює домінуючі функції такої підготовки – фундаменталізацію, багатопрофільність. На нашу думку, проблема підготовки фахівців у контексті навчально-методичного, виховного процесу у класичних вищих закладах освіти має масштабнішу спрямованість, пов'язану з окресленою тенденцією: необхідністю збереження традиційних здобутків (методологічних, практичних, світоглядних тощо) та модернізацією з урахуванням сучасних освітніх трансформацій, зокрема й щодо переорієнтації на формування фахівця як людини культури, у якій повинні поєднуватись високоморальність з адекватною національно-свідомою та інтернаціонально-толерантною позицією та інтелектуальність з її конкурентоспроможністю на світовому ринку.

Найважливішим досягненням сучасної вітчизняної педагогічної науки є

усвідомлення необхідності прогресивного розвитку вищої освіти, зокрема й класичної. Специфіка проблеми полягає у розумінні поєднання у змістовому та формальному вимірах підготовки фахівців двох аспектів: збереження національних досягнень, традицій в освіті та потреба у її модернізації у контексті євроінтеграційних, глобалізаційних тенденцій, пов'язаних з питаннями гуманізації, гуманітаризації, фундаменталізації.

Зважаючи на сутність протиріччя між необхідністю збереження традицій національної освіти та потребою реформування освітньої сфери у зв'язку з глобалізаційними процесами, С. Шейко слушно окреслив проблему: “Для сучасної української освіти важливо знайти відповідь на запитання: як можна зберегти історичну, національну традицію і не втратити минулих здобутків, а водночас усю творчу енергію спрямувати на розвиток освіти майбутнього, тобто як важливо зберегти національну демократичну основу освіти і повноцінно увійти в європейський освітянський простір?” [12, с. 33]. Подібний аспект проблем модернізаційних зрушень визначає М. Костенко: “...Як зберігаючи національні особливості, досягнення, можливо інтегруватись в освітній простір?” [9, с. 154].

Подібна дихотомія характерна і для системи підготовки фольклористів в українських класичних вишах. Адже методологічні засади, спектр практичних здобутків на всіх етапах розвитку фольклористичної фахової складової у цих закладах засвідчують унікальність, глибоку наукову основу, історичне підґрунтя фольклористичної освіти в Україні (зокрема, це “львівська” та “київська” фольклористичні школи, сформовані в результаті діяльності відомих фольклористів, етнографів, мовознавців на базі класичних університетів). Водночас спостерігаємо нівелювання фольклорної традиції в українському соціумі (про це свідчить засилля масової культури, домінування у ній явища десакралізації тощо), своєрідну “непопулярність» фаху фольклориста, що не створює можливостей для формування нового типу особистості у цьому науково-освітньому напрямі (напр., не знайшла розвитку ініціатива викладачів Луганського національного педагогічного

університету імені Тараса Шевченка готувати у цьому закладі майбутніх фольклористів).

В. Андрущенко вважає, що “нове суспільство ... покличе до життя новий тип особистості – толерантної, відкритої до демократичного спілкування і розвитку в національному і міжнародному вимірі; особистості, яка цінує і розвиває своє і щедро ділиться ним з іншими, яка не приймає насильства, потворних ідеологій, яка понад усе цінує і прагне реалізувати в усіх сферах своєї діяльності людські фундаментальні цінності як незаперечну істину, виплекану історією” [3, с. 14]. Таким чином, учений-практик визначає найважливіше завдання реформування вищої освіти в Україні, яке можна окреслити щодо системи фольклористичної підготовки майбутніх фахівців у класичних університетах: необхідно готувати фольклориста-дослідника на принципах гуманістичної світоглядної спрямованості, на засадах історично сформованих науково-фольклористичних традиціях, формувати його як людину культури, особистість з адекватною національно-свідомою та інтернаціонально-толерантною позицією. Це і є основним пріоритетом сучасної фольклористичної освіти, що, безперечно, сприятиме підготовці конкурентноспроможних фахівців у галузі дослідження фольклорних та «відфольклорних» явищ культури.

Проблема глобалізації освіти пов'язана з багатьма аспектами реформування освітньої сфери. Однією з них, на думку І. Каленюк, є “уніфікація освітнього контенту в міжнародному масштабі, зумовлену потребами світового ринку праці», а цей процес «проявляється у необхідності зростання масштабів освіти, збільшенні освітнього терміну..., зміні вимог до якісних характеристик людських ресурсів сучасного виробничого процесу, підвищення значення і частки інтелектуальних функцій у процесі праці” [8, с. 55-56]. Безумовно, ця тенденція визначається як домінуюча у системі підготовки фахівців у класичних університетах. Зокрема саме на базі вищих навчальних закладів цього типу закладаються основи для саморозвитку, самовдосконалення особистості. Традиційні

підвалини змістового та формального аспектів підготовки фахівців створюють широкі можливості для навчання протягом життя, які виявляються у формуванні стійкої мотивації до навчання, самоосвіти. Таким чином виявляється фундаментальність як характерна домінанта системи підготовки фахівців в умовах класичних вишів.

Ця тенденція властива також системі підготовки фольклористів-дослідників. Саме цей напрям підготовки реалізується через науково-методологічні засади навчання фольклористів, для яких властивий діяльнісний підхід до аналізу фольклорних та “відфольклорних” явищ культури. Однак, оцінюючи досвід підготовки фольклористів у зарубіжних країнах (Росія, Польща), при цьому віддаючи належне сформованим традиціям вітчизняної університетської фольклористичної освіти, маємо констатувати такі проблеми: на сьогодні фольклористів в Україні готують небагато (1-2 групи випускників при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та Львівському національному університеті імені Івана Франка); знівелювалась ініціатива викладачів щодо підготовки фахівців за напрямом «фольклористика» в окремих університетах (наприклад, у Луганському національному педагогічному університеті імені Тараса Шевченка та Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького, про що свідчать переліки спеціальностей для абітурієнтів на 2011 – 2012 н.р.); більшість випускників-фольклористів у подальшому працюють не за фахом (що пояснюється малим фінансовим забезпеченням, непопулярністю професії у ринкових умовах); порівняно незначний відсоток дисертацій, захищених з даної спеціальності (наприклад, при академічній установі – Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України – з 2004 р. лише 3 дисертаційних дослідження).

І. Каленюк, визначаючи багатоаспектну тенденцію “зростання інтернаціоналізації освітньої діяльності, появу інтернаціональних форм організації та фінансування освіти”, підкреслює “важливість забезпечення і підвищення якості освітніх послуг в умовах зростаючої відкритості економік

країн, все більш вільного руху людей, капіталів і товарів між країнами” [8, с. 56], порушує важливе питання конкурентноспроможності українських фахівців. Ця проблема є актуальною серед завдань сучасної фольклористичної підготовки фольклористів у класичних університетах. Адже саме в умовах цих вишів, зважаючи на сформовані науково-методологічні досягнення, унікальні практичні результати фольклористики, підкріплені кількасотлітніми пошуками дослідників фольклору – викладачами та студентами, утвердились ґрунтовні засади підготовки фольклористів, що свідчить про фундаментальність навчання конкурентноспроможних фахівців у цій науково-освітній галузі. Однак потребує модернізації зміст і форми фольклористичної підготовки з врахуванням інтернаціоналізації освітньої сфери з метою посилення конкурентноспроможності майбутніх фольклористів у міжнародному вимірі. З цією метою необхідно удосконалити законодавчу базу, зокрема щодо підготовки фахівців лише з фольклористики (окремі вчені-практики, напр., О. Чередниченко, критикує систему підготовки багатoproфільних фахівців, які готує Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка зі спеціальності “фольклористика, українська мова і література, іноземна мова і зарубіжна література” [11]). На нашу думку, звуження спеціальності створить набагато ефективніші умови для власне засвоєння дисциплін фольклористичного циклу, що в свою чергу сприятиме підготовці професіонала у фольклористичній науково-освітній галузі.

Однією з важливих тенденцій реформування сучасного освітнього середовища є гуманізація. С. Гончаренко слушно визначає шляхи теоретичного впровадження гуманізаційних процесів в освіті. Зокрема вчений вважає, що “в гуманізації освіти можна виділити кілька аспектів (або принципів): 1) гуманітаризацію освіти як систему заходів, спрямованих на пріоритетний розвиток загальнокультурних компонентів у змісті освіти і таким чином і таким чином на формування особистісної зрілості учнів чи студентів; 2) її фундаменталізацію; 3) діяльнісне спрямування освіти; 4) її

національний характер” [7, с. 34]. Крім того, С.У. Гончаренко зауважує, що у процесі визначення цих аспектів гуманізації він керується основною суттю гуманізації освіти, яка полягає в “її орієнтації на формування переконань особистості, які розуміються в широкому значенні як формування наукової картини світу, світогляду і прагнення до його реалізації в емоційній (гуманітаризація) і вольовій (діяльнісне спрямування) сферах” [7, с. 134-135]. У контексті домінуючих принципів гуманізації освіти, визначених відомим українським ученим, варто окреслити найактуальніші аспекти фольклористичної освіти в умовах класичних університетів України. Передусім зауважимо, що реформування системи підготовки фольклористів у вітчизняних вишах має ґрунтуватись на гуманістичних цінностях, які визначають основу світоглядної картини світу майбутнього фахівця. З цього приводу В. Андрущенко зауважив, що “гуманізація освіти... є не лише потребою, але й необхідною передумовою цивілізованого входження людства у ХХІ століття... Адже, щоб вижити, цивілізація має стати гуманістичною. Інакше вона збочить на шлях самознищення!” [2, с. 9]. У системі підготовки фольклористів у класичних вишах має відбутись зміна базових світоглядних пріоритетів, адже у майбутнього фахівця повинна сформуватись не лише фундаментальна наукова картина світу, але він повинен передусім сприйняти цінності суспільства, які базуються на засадах людяності, справедливості, здатності до співпереживання. Особливо це стосується фольклористів, які планують співпрацювати з носіями фольклорної інформації у селянському чи урбанізованому середовищі, аналізуватимуть вплив фольклорної традиції на авторське світосприйняття у контексті інтерпретації проблематики, стилістики, образності творів мистецтва тощо. Озброєний належним науково-методологічним інструментарієм, майбутній дослідник фольклорних та “відфольклорних” явищ культури, який не здатний емоційно, крізь призму загальнолюдських гуманістичних пріоритетів осмислити ці здобутки культури, не може досягти

відповідного рівня фольклорно-етнографічної компетентності, високого професіоналізму у фольклористичній сфері діяльності.

Безперечним досягненням фольклористичної підготовки майбутніх фахівців у класичних університетах є фундаментальність змісту та форм цієї освітньої галузі. Її підґрунтя сформували відомі діячі – теоретики та практики у сфері фольклористики, у результаті діяльності яких функціонують університетські науково-фольклористичні школи (зокрема “київська” при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та “львівська” при Львівському національному університеті імені Івана Франка). Досягнення методологічно-практичних фольклористичних шкіл під егідою НАН України протягом багатьох десятиліть сформували фундаментальні напрями фольклористичних досліджень (Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського (м. Київ), Інститут народознавства (м. Львів), Полісько-Волинський народознавчий центр Інституту народознавства (м. Луцьк)). Останнім часом з’явилися цікаві розвідки фольклористів (М. Дмитренко, Я. Гарасима, М. Чернопиского та ін.), які узагальнюють методологічні та практичні здобутки вітчизняних дослідників фольклорного пласту культури, етнографів, мовознавців та визначають теоретичні засади домінуючих напрямів фольклористики: культурно-історичного, міфологічного, антропологічного, психологічного тощо. У формуванні теоретико-практичних підвалин науково-фольклористичних шкіл незаперечна роль відводиться класичним університетам, у яких працювали видатні вчені, дослідники фольклору (М. Максимович, М. Грушевський, О. Котляревський та ін. – у Київському університеті, Ф. Колесса, М. Грушевський, Т. Комаринець та ін. – у Львівському університеті, О. Потебня, М. Сумцов та ін. – у Харківському університеті). Саме у класичних вишах історична фундаментальність підсилюється появою актуальних напрямів фольклористичних досліджень, нових імен у цій галузі. Наприклад, наукова “школа” Л.Ф. Дунаєвської у Київському університеті, у Львівському

університеті – Я. Гарасим, В. і Г. Сокил, Р. Кирчів, А. Вовчак, І. Денисюк, М. Чернопиский та ін. У багатьох університетах фольклористичними науковими пошуками займаються поодинокі вчені-практики: С. Мишанич (м. Донецьк), В. Погребенник (м. Київ), В. Качкан (м. Івано-Франківськ), В. Чабаненко (м. Запоріжжя), І. Хланта, М. Бочко (м. Ужгород), О. Вертій, С. П'ятаченко (м. Суми), П. Будівський (м. Луганськ), Н. Сивачук (м. Умань), В. Костик, І. Зварич (м. Чернівці), Т. Цвігун (м. Вінниця) та ін.

Власне, ці факти фрагментарно, але аргументовано підтверджують глибокі засади фундаментальності системи підготовки фольклористів у класичних вишах. Загалом “для української системи вищої освіти характерний пріоритет фундаментального підходу до підготовки фахівців... Саме ця фундаментальність дозволяє українській вищій освіті сприяти збереженню інтелектуального простору української нації. Втрата фундаментальності вищої освіти буде кроком навіть не назад, а відмовою від можливості зайняти гідне високе місце у світових конкурентних інформаційно-інтелектуальних потоках” [1, с. 14].

Однак сформовані базові підвалини фольклористичної освіти вимагають подальшого підкріплення, ґрунтовнішого осмислення, щоб історично набуті досягнення фольклористики розвивались у контексті модернізаційних змін, але не за рахунок підвищення рівня технологізації, а в результаті залучення нового методологічного інструментарію, шляхом переходу від кількісних показників у якісні. Зокрема останнє стосується спектру дисциплін, які мають опанувати майбутні фольклористи у класичному виші. Зауважимо, що цей перелік включає загальноосвітні та фахові курси та спецкурси, однак на відділенні фольклористики у Київському університеті, де готують фахівців із спеціальності “фольклористика. Українська мова та література. Іноземна мова та зарубіжна література”, якісне освоєння фахового змістового компонента (складає більше двадцяти фольклористичних дисциплін) стає непосильним завданням навіть для талановитого, цілеспрямованого студента. Тому виникає сумнів

щодо професійності опанування і засвоєння матеріалу предметів фольклористичного циклу, а у зв'язку з цим – фундаментальності підготовки фольклористів загалом.

С.У. Гончаренко слушно виокремлює формування вольової сфери особистості (діяльнісне спрямування) у контексті основних завдань гуманізації освіти. Саме у цьому полягає завдання сучасних вищих навчальних закладів, зокрема й класичних університетів. Зокрема у системі підготовки фольклористів-дослідників сформувався пріоритет науково-аналітичного підходу до дослідження фольклорного пласту культури, який полягає у набутті необхідних навичок його інтерпретації, глибокого осмислення. У цьому контексті важливо сформувати у майбутніх фахівців активну позицію, що становить основу діяльнісного підходу до вивчення фольклору, фольклоризму професійного мистецтва, інтегративного зв'язку з іншими науками. Саме це в результаті визначає подальший розвиток фольклористики, її науковий ресурс.

Отже, класичні університети залишаються провідними науково-освітніми установами у системі вищої освіти України, за якими закріплені багатоаспектні функції у суспільстві, які забезпечують фундаментальність системи національної освіти загалом, а також стали на шлях модернізаційних перетворень у зв'язку з позитивними глобалізаційними тенденціями, посиленням конкурентоспроможності фахівців на світовому ринку, актуалізацією гуманістичних цінностей в сучасному соціумі. Ці аспекти стосуються зокрема і системи фольклористичної підготовки у класичних вишах. Адже випускники класичних університетів з їх активною, дієвою позицією, сформованими гуманістичними цінностями світогляду, адекватною національно-свідомою та інтернаціонально-толерантною спрямованістю, ґрунтовним засвоєним науково-методологічним інструментарієм, не зважаючи на “непопулярність” фаху фольклориста, на фінансові кризові явища у галузі дослідження фольклору, формують наукову еліту фольклористики. Однак подальшого дослідження вимагає проблема

визначення основних шляхів посилення конкурентоспроможності майбутніх фольклористів-дослідників.

Література

1. Авксентьева Т.Г., Черная Н.В., Корнилова В.А., Добрунова Л.Э. Стратегические аспекты реформирования системы высшего образования в Украине // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Тези X Міжнародної науково-практ. конф., присвяченої 45-річчю підготовчого факультету. 8-9 червня 2006 р. / Т.Г. Авксентьева, Н.В. Черная, В.А. Корнилова, Л.Э. Добрунова. – Харків: ХОГО “НЕТ “ЕкоПерспектива”, 2006. – 328 с. С. 14-15.
2. Андрущенко В. Вища освіта ХХ століття: пошук пріоритетів // Гуманітарні науки і сучасність: Зб. наук. праць. / В. Андрущенко. – К.: Київський державний торгово-економічний університет, 1999.– 231 с. С. 4-13.
3. Андрущенко В. Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть (Спроба прогностичного аналізу) / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – №1. – С. 11-17.
4. Андрущенко В. Національна доктрина освіти в ХХІ столітті // Кримські педагогічні читання: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 12-17 вересня 2001 року / За ред. С.О. Сисоєвої і О.Г. Романовського / В. Андрущенко. – Харків: НТУ “ХП”, 2001. – 385 с. С. 21-23.
5. Глузман А. Тенденции развития университетского педагогического образования в Украине // Кримські педагогічні читання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 12-17 вересня 2001 року / За ред. С.О. Сисоєвої і О.Г. Романовського / А. Глузман. – Харків: НТУ “ХП”, 2001. – 385 с. С. 123-131
6. Глузман О. Сучасний стан і тенденції розвитку університетської педагогічної освіти в Україні // Вісник Львівського університету. Серія

педагогічна. – Вип. 15. Ч. 1. / О. Глузман. – Львів, 2001. – 331 с. С. 3-13.

7. Гончаренко С. Гуманізація освіти України // Кримські педагогічні читання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 12-17 вересня 2001 р. / За ред. С.О. Сисоєвої та О.І. Романовського / С. Гончаренко. – Харків: НТУ “ХПР”, 2001. – 385 с. С. 131-138.

8. Каленюк І. Вища освіта в сучасному глобальному середовищі // І. Каленюк // Вища школа. – 2008. – №9. – С. 55-62.

9. Костенко М. Аналіз тенденцій розвитку сучасної вищої освіти в Україні // Педагогічна взаємодія в умовах реформування освіти. Зб. наук. пр. / М. Костенко. – Харків, 2009. – С. 149-155.

10. Рижак Л. Система освіти в Україні та її перспективи: філософський аналіз // Вісник Львівського університету. Філософські науки. – Вип. 6. – С. 16-20 // Режим доступу 11.09.2011: <http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Visnyk/Visnyk6/2.doc>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

11. Чередниченко О. Проблеми мовної освіти в Україні // Режим доступу 28.03.2011: <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=633>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

12. Шейко С. Національні та загальногромадські засади реформування сучасної вищої освіти в Україні / С. Шейко // Вища освіта України. – 2005. – №3. – С. 32-35.